

Kristobal Kolon, Nafarroako IVn Karlos erregearen Semea izan ote zan? (XVIII)

4. ZATIAN.

Lenengo itsasaldia.

1.492an Dagonillaren 2an Kolonek 32 urte euki zituzela, itxasontzietara igoteko agindua emon eban, eta Dagonillaren 3an eguzki aldetik egun orren argitasuna agertu egien ordu erdi bearrean egon ziranean, itxasontziak itsas-zabalera bideratuta, kariatik urtetako agindua emon eban.

1.492an Iraillaren 1ean Gran Kanariasen ugartediko Las Palmasetik urten eta Gomerako San Sebastian kaiara joan ziran.

Eta 1.492an Iraillaren 6an Gomeraren ugartearen San Sebastian kariatik urtenda, atzean itzi eben Europa zar au, itsas zabalaren barkartasunetan sartzeko.

Mallorkaren izarlaritzazko ikas-tetxetan ikasten ziran izarraren kokategietatik ibiltzen, eta ibili be ibiltzen ziran, euren artean ezagutzen ebazan itsasoetan, eskutitz edo mapa baten izarraren ezarmeneko zeru-margoztutatik, Mallorkakoak gauza orreitan sakon sartuta egon zirelako.

Eta bai Europa osoan be arduratzen ziran ikasten, baiña itsasoaren bazterretik ibiltzen ziran lez, itsaslariak ez eben eukiten itsasoko gauzatan, izarraren laguntza bear tresneri lez, arik eta Kolonen antzera, itsaso zabalaren barkartasunean sartuta, bear ebezan zeaztunak artzeko beste tresnerik euki ez, eta Kolon bera izan zan kosmografiaren tresnak leen ibili zituzenak.

1.492an Iraillaren 19an Santa Maria itsasontzi inguruan, sanga⁽¹⁾ bat agertu zan, ta jakinda txori au ez zala urrunduten 20 leko⁽²⁾ itsas-baztarretik, jakin eben lur sendo edo ugarte aundi batetik urbill egon zirala.

(1) Sanga = alcatraz (ave). (2) Leko = legua.

1.492an Urrillaren 11n aize gogorra ibiltzen zala, Pinta itsasontzikoak suagaz landutako makilla bat eta kañabera batzuk ur gainean ibiltzen zirala ikusi eben, eta baita urru-
nean sua be.

1.492ko Urrillaren 11n gabeko 2-3 ordu bitartean Kolon, Alonso ta Pinzontar Martin, Yanez ta Pinzontar Bizente eta iru itsas-ontziko mariñelaren neka eta larritasunezko otoitz eskaerak entzunak izanda, nun agertu jakiezan Amerikako Lurrak, naita eurak Indiako lurrak aurkeztu ebazala ustean egon.

Orregaitik ango biztanleai Indian egon zalakoan Kolonek, indioaren izenakin deituta, gaur be orokorrean izen orrekin ezagutzen dira ango lurraren seme-alabak.

1.492an Urrillaren 12an Bahamas edo Lukayaseko ugartedian osotzen dauan Guanahani bertoko semeak deitzen eutsoen ugartean lurreratu ziran, eta Kolonek aunditasun guztiagaz, bere Mallorkaren Felanitx'eko erriaren dagon San Salvadorreko basiliza gogoratuz, "San Salvador" izena ipini eutson, iñori adierazpenik emon babe,

errege katolikoakaz egindako itun edo alkarpidetik, ixilpekoa zalako.

San Salvador basiliza onen edesti laburra auxe da: 1.348ko urtean, udalako ziñegotziak Santueriko gaztelatarrekin batera, IVn Pedro Aragoiko erregeari eskeintza edo egin-nai au aurkeztu eutsoen, "itzi eutsiela mendiaren gainean otoi-gela bat egiten", eta erregearen baimena artu ondoren, zazpi illabete baiño ez eben bear, mendi gain orreitan lenengo basiliza euken patiñ edo urtegiagaz batera eraikiteko, gero aldakuntza asko euki ebazanak.

San Salvador basiliza ori, itsasotik goi-aldera 509m daukan San Salvador mendi gainean eraikita dago, eta XVn gizaldian, beren inguruko biztanleak zaletasun audi-
koak izan bear ziran basiliza orrek euken Ama Birjiñagaz, Kolon berak erakusten eban lez.

Kolon jaio zan Felanitx erriko etxe-gorritik San Salvador baselizarara, 7km bakarrik dagoz.

1.492an Urrillaren 14an Kolon osterata itxasontziratu egiten da, eta Marko Polok esaten eban antzera, aberastasun aundia euki eban Zi-pangoko ugartearen billa urte eban.

1.492an Urrillaren 15ean Errugabeko Sorkunde ugartera joan ziran eta 16ko eguerdian Fernandinako ugartean egon ziran.

1.492ko Urrillaren 16ko eguerdian urtenda, Fernandina izena ipini eutson ugartera joan ziran, eta ugarte guztietan onartuak izan ziran lez, ugarte onetan Kolonek ariñautik ikusitako beste ugartetik gizon bat agertuta egoan, eta euren barriak emonda, itsasontzia guztiz

inguratuta agertu zan euren potin edo kanua txikiekin, Kolonek eroan ebazan bitxikeriaren billa, eta eurak be eukezan gauzaren truke.

Kolonek, emen erabagi eban gazteluzka antzeko bat eraikitea, bertokoen esanetan urbil egon zalako berak gura eban urregorria.

1.492an Urrillaren 19an Kolonek Samoet'eko ugartera joan ziran eta Isabelen izena ipini eutson, bere izeko Gaztelako erregiña I Isabelen omenez, bera izan zalako ugarte ederrena.

1.492an Urrilaren 24an Kolonek, gaba-erdian Isabel ugartetik urten da, Zipango ugartera joan bazan lez, Kubako ugartera joan zan, bertoko semeagandik oartu ondoren, ugarte ori urregorritan aberastasun andikoa zala.

1.492an Urrilaren 28an Kolonek, Gaztelako erregetzaren ondorengo Juana omenez, Juanaren izena ipini eutson ugarte oneri, eta aïñ ederra izan zan lez Kubanakaneko ugarte au, Kolonek Zipangora eldu zala uste eban, eta bertan aurkituko ebalan Kan aundi errege ori, Toskarellik bere itsasoko eskutizetan esaten eban lez.

Eta Kolonek erreka orrek euren kaiari, bere ustez Kan Andiak sarritan etorten zan lekua zalakoan, San Salbadorren izena ipini eutson.

1.492ko Azaroaren 2ko bari-kuan Kolonek, Kubanakan'eko ugartera eldu zanean, lurralde au aundia zalakoan, gizon bi Jereztar Rodrigo eta Torrestar Luis beste bertoko gizon bigaz, errege-ordari lez bota ebazan Kan andi-gaz egon zitezen itxaropenean,

ugarte orren erdi ingururantz, sei egun barru itzultzeko agindupean.

1.492an Azaroaren 5eko gauan eldu ziran ordari biak, Kan Aundi, Uri, ta urre gorrizko aberastasunaren aipamenik gabe, bertokoagaitik onartuak izan zirela esaten, eta barri lez, ke-belar edo ke-belarraren barriak ekarrita, zelan mozkortzen ziran bertokoak orri orreik erre ta keiaren arnasa artukeran erakutsi eben, ke-belarraren orri orreri "Tabakos" deitzen eutsela esanda.

1.492an Azaroaren 12an itsasontziak konpondu ondoren Kolonek, Babeke ugartera joan zan, eta ainbat ugarte ikusita "La Mar de Nuestra Señora" Felanitx errian dagon San Salbador baselizako Ama Birjiñaren izena ipini eutson itsasoko orren inguruari, eta ango kaiari "Puerto Principe".

Kolonek emoten ebazan oinkada guztietan, beti aurkezten ebazan gauza barriak, landara, zugaitz, bestelako arraiñ edo arraiñ artean ezberdintasun asko eta zangurru edo karramarro aundiak.

1.492an Azaroaren 21ean Alonso ta Pinzontar Martinek agintzen eban Pinta itsasontzia, beste itsasontzi bien Ekialdetik aldendu zan, ugarte barrien lur zabalak, bai ta beragaz eroan eban bertako seme baten esanetan, Babeke ugar-tean urre gorri asko aurkitzeko, Kolonek leporatzen eutson lez, eta ez ziran alkartuko barrero, 1.493ko Urtarri-llaren bigarren asterarte.

1.492an Abenduaren 6an Kolonek Kubako ugar-tean egon zanean, bertokoak Boio deitzen eutsoen ugar-teagaitik esaten eutsoen, ango gizon/emakumeak txakurren aur-pegia ta begi bakarrekuak zirala, eta Kubako ugarte itzi ta Boioko ugar-terantz bideratuz Aitiko ugar-tera eldu ziran, bertan egon zan kaiari "Puerto Maria"ren izena ipiniko eutson, eta ugar-teko beste aldean ikusi eban lur-mutur ederrari "Cabo Estrella".

Ugarte au aïñ aberats ikusi eban lez "espainolaren" izena ipini eutson, eta "Puerto de la Concepción" an egon zan kai ederrari, eta egin zan gazteluari bere goi-buru aldean, gurutz aundi bat ipini.

1.492ko Abenduaren 16-17ko egunetan ugarte onein erregearen bitartez, urre gorri naiko asi ziran batzen. Baiña iñoz ez izango zan naikoa, eta sekula ez ziran asetu, guk dakigun lez.

1.492ko Abenduaren 21ean Kolonek, itsas-kai eder bat ikusi eban, eta bere mariñeltzaren 23 urtean ez ebalan

ikusita alango kai-lakorik esan eban. Esan orretatik atara leike, Kolon 1.469ko urtetik aurrera ibili zala mariñel lez.

1.492an Abenduaren 25ean martitzeneko “Gabon-Egunean”, urperatu zan “Santa Maria” itxasontzia, eta au da onen kondairak esaten dauana: Kolon ainbeste denbora lo egin barik, ontzi-gidariaren ardurak mariñel bateri itzi eutszala.

Onek be, itxasoaren ur-bera andia egon zalako, eta naita Kolonek guztiz debekatuta euki, gabeko 12etan lo egitera joateko alegiñean ibilita, itsasmutil gazte-bateri itzi eutson ontzi-gidariaren ardura, konturatu barik urbizi edo uren lasterrak itsasontzia areetarantza eroaten ebal, eta ondartu aiñ errez egin zan lez, iñor ez zan konturatu zer gertatzen jakien.

Mutilla deika asita, danak agertu ziran ia zer gertatzen zan, eta batzuk ori ikusita iges egin gura ebalako beste itxasontzietara joanda, “Niña”ko Yañez ta Pinzontar Bizentek ez eutsien izten bere itsasontzira igoten, eta Ko-

lonek ontziaren tantai aundia ebagiteko agindua emonda ta beste gauza batzuekin arduratuta egon zan bitartean, itsasontzia urperatu zan.

Kolonek eguna argitzen egon zanean, Santa Maria itsasontzira joan zan, eta batel baten, Aranatar Diego itxas-ontzidiaren ertzaiña ta Gutierreztar Pedro erregearen goxogillea bialdu ebazan ango Guakanagari erregearengana laguntza eskatzen, eta onek beren neska ta mutillakin laster utzitu eben itsasontzia eta gauza guztiak euren etxolatan gordeta itzi.

Asko idatzi eban Kolonek errege katolikoa- rentzat, ango aberastasun andiko zuaitz, urregorri, landarak eta jende onein gora beran.

Eta bertokoak “Boio” deitzen eutsoen ugarite onetan euren babeserako, gaztelu antzeko bat eraikitea agindu eban Kolonek, erri lez “Villa de la Navidad” izena ipinita.

Kolonek ez eban euki eragozpenik lur auek erritzeko, mariñel batzuk lenengo egunetik, eskatu eutsoelako, ia bertan geratu leikezan.

Kolonek, Santa Maria itsasontzia urperatu zanean, beartuta geratu zan ostera peninsulara itzultzen. Niña itsasontziagaz bakarrik lur geiagoren ezagutzan ibilteko, arrisku edo galbide aundia ikusten ebalako.

Kolonek, 39 mariñel artu ebazanak gaztelu au zaintzeko, Aranatar Diegoren agindupean ipini ebazan izkillu ta kañoiekin ondo prestauta, Gutierrezar Pedro erregearen goxogille eta Segobiako Eskobedotar Rodrigoren laguntzarekin.

Aranatar Diego au, Kolontar Fernandoren ama, Enrikeztar Beatriz'en loba izan zan.

Kolonek, 39 gizon onen artean Torrestar Luis adieratzaillea be itzi eban, gizon aukeratu ta bideratzeko, bera Ugarte-Erdi edo peninsula onetara itzultzen zan bertean, eta ostera bertan agertzen zanerako, lur aiek ondo aztertu ondoren, urre-gorri, algodoi, ta bertako beste gauza batzuk moltzatuta euki egiezen aginduta.

Bertoko seme-alabak, ondo artu eben mariñelaren erabagia, euren ugarte ederra beste ugarteko gizonagandik babestu egiten ebalako, eurak menperatzera joaten ziranean.

1.492an Abenduaren 31ko egunean Kolonek, Niña itsasontzia, egurra, ura, janari ugari, ta biderako bear ebezanakaz ondo apaindu ten ibili zan.

1.493ko Urtarrillaren 4an Kolonek, bertako errege Guakanari-gaz egonda gero, itsasoratu zan.

1.493an Urtarrillaren 6an Kolonek, mariñel bateri agindu eutson, ontzi-tantai⁽¹⁾ aundien goiko aldera igon egiela, eta bertatik begitu lurra ia ikusten eban, eta Pinta itsasontzia izan zan urbiltzen ikusi eban.

Itsasontzi biak alkartuta bare egon zan itsas-bazter baten, Alonso ta Pinzontar Martinek Niña itsasontzira aldatu ondoren, zergaitik taldetik banandu zan bere aitzaikiak esanda gero, ikusi ebezanak esan eutsoezan Koloneri.

Eta Kolonek, nai bere barnean asarratuta egon arren, ez eutson Pinzoneri asarrerik egin, onartuta berak esaten eutsozanak. 9an ostera itxasoratu zan, gauza barriak aurkezteko.

Atutxa'tar Paul

Zornotza'n 2.015'eko urtean Epaila'ren 21'ean

(1) Ontzi-tantai = mastil mayor del navio.